

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

MÜRSEL EREN - TÜRKİYE

(Başvuru no. 60856/00)

KARAR

STRAZBURG

7 Şubat 2006

Bu karar AİHS'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen şartlarda kesinlik kazanacaktır. Ancak, üzerinde şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

© T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2006. Bu gayriresmi özet çeviri Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Mürsel Eren – Türkiye davasında,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire),

Başkan J.-P. COSTA,
Yargıçlar A.B. BAKA,
R. TÜRMEEN,
K. JUNGWIERT,
M. UGREKHELIDZE,
D. JOCIENE,
D. POPOVIC,

Yazı İşleri Müdürü S. DOLLE'nin katılımı ile kapalı oturumda 17 Ocak 2006 tarihinde toplanmış ve anılan tarihte izleyen kararı vermiştir:

USUL

1.Dava, Mürsel Eren (“başvuran”) isimli Türk vatandaşının, 26 Haziran 2000 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Hürriyetlerin Korunması Sözleşmesi'nin (“Sözleşme”) 34. maddesine dayanarak Türkiye Cumhuriyeti aleyhine AİHM'ye yaptığı başvurudan (no. 60856/00) kaynaklanmaktadır.

2.Kendisine adli yardım sağlanmış olan başvuran, Diyarbakır Barosu avukatlarından Tahir Elçi tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti (“Hükümet”) AİHM'deki yargılama için bir Ajan tayin etmemiştir.

3.Başvuran, AİHS'nin 1 no'lu Protokol'ünün 2. maddesi çerçevesinde eğitim hakkından yoksun bırakıldığını iddia etmiştir.

4.Başvuru AİHM'nin Üçüncü Dairesi'ne tevzi edilmiştir (Mahkeme İç Tüzüğü'nün 52 § 1. maddesi). Bu Daire'de ise, davaya bakacak olan Bölüm ise 26 § 1. maddenin gerektirdiği şekilde oluşturulmuştur (AİHS'nin 27 § 1. maddesi).

5.6 Haziran 2002 tarihinde, AİHM başvurunun kısmen kabuledilebilir olduğunu ilan etmiştir.

6.Başvuran ve Hükümet, esaslara ilişkin ayrı ayrı görüş bildirmiştir.

7.1 Kasım 2004 tarihinde, AİHM, Dairelerinin oluşumunu değiştirmiştir (25 § 1. madde). Bu dava, yeni oluşturulmuş olan İkinci Daire'ye tevzi edilmiştir (52 § 1. madde).

OLAYLAR

I.DAVA ŞARTLARI

8.Başvuran 1972 doğumludur ve Ankara'da ikamet etmektedir. 1993 yılında liseden mezun olmuş ve 1994 yılında üniversite sınavlarına girmeye başlamıştır.

9.Söz konusu tarihte, Türkiye'de üniversite eğitimi alabilmek için, öğrencilerin Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yılda bir defa yapılan çoktan seçmeli sınava girmesi gerekli idi. Sınavın birinci basamağında başarısız olan öğrenciler, ileri tarihlerde yapılacak birinci basamak sınavına girme hakkına sahipti.

10.Başvuran, 1994 ve 1996 arasında ilk üç denemesinde üniversite giriş sınavının birinci basamağını geçememiştir. Dolayısıyla, su süre zarfında ikinci ve son sınava girmesine izin verilmemiştir.

11.Başvuran, 1997 yılındaki sınavlara hazırlanmak için Ankara’da özel bir dersaneye devam etmiştir.Bu sırada çok çalıştığını ve zaman zaman deneme sınavlarında sınıfta en yüksek puanları aldığını ifade etmiştir.

12.1997 yılında yapılan sınavların birinci basamağında başvuran 131 puan almıştır. İkinci basamağa girmesi için gerekli olan asgari puan 105 idi. İkinci basamaktan sonra ise, başarılı olduğunu ve başvuru formunda seçtiği üniversite programlarından birine girmesini sağlayacak puanı alacağını düşünmüştür. Sınav sonuçları açıklandığında başvuran üniversiteye girmeye hak kazananlar arasında isminin olmadığını görmüştür. ÖSYM ile irtibata geçtiğinde, ikinci sınavda 493 puan aldığını öğrenmiştir.

13.11 Ağustos 1997 tarihli bir yazı ile, başvuran, aldığı yüksek puana rağmen seçtiği üniversite programlarından birine neden yerleştirilmediğini ÖSYM’ye sormuştur.

14.ÖSYM, 12 Ağustos 1997 tarihli cevabında, başvuranın ikinci sınava giren öğrenciler arasında en yüksek puanlardan birini aldığını, ancak sınav sonuçlarının, üç profesörden müteşekkil bir akademik konseyin, bu başarısının geçmiş yıllardaki düşük puanları dikkate alındığında bu başarısının izah edilemediği yönündeki görüşü üzerine iptal edildiğini başvurana bildirmiştir. ÖSYM’nin yazısında, başvurunu herhangi bir uygunsuz davranıştan şüpheli bulan hiçbir ifade bulunmamaktaydı.

İdare Mahkemelerindeki Yargılamalar

15.27 Ağustos 1997 tarihinde, başvuran, bir avukat aracılığıyla Danıştay’a başvurmuş ve “emsali olmayan bu ÖSYM kararının” durdurulması ve iptalini talep etmiş, aksi takdirde “üniversite eğitimi hakkının ihlal edileceğini” ifade etmiştir. Eski sınav sonuçlarının iyi olmamasının, sonraki sınavları asla geçemeyeceği anlamına gelmeyeceğini ileri sürmüştür.

16.Davaya bakan Danıştay tetkik hakimine göre, ÖSYM’nin kararı, tamamen varsayıma dayalıydı ve herhangi bir yasal dayanağı olmadığından iptali gerekliydi. Ancak, 10 Ekim 1997 tarihinde, Danıştay Sekizinci Dairesi, ikiye karşı üç oy çokluğuyla, eski sınavlarda çok düşük puanlar alan bir öğrencinin sonraki sınavlarda bu derece başarılı olmasının izah edilemeyeceğini tespit ederek ÖSYM kararının iptali başvurusunu reddetmiştir. Azınlık ise, muhalefet şerhlerinde, yetkililerin sınavları usulüne uygun yapma görevleri olduğunu ve kopya gibi uygunsuz bir davranışı yeterli kanıtla ispatlamanın onların sorumluluğu olduğunu belirtmiştir.

17.Başvuranın 30 Ekim 1997 tarihli temyiz başvurusu, 28 Kasım 1997 tarihinde, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nda beşe karşı on oy çokluğuyla reddedilmiştir.

18.Başvuran, belirli olmayan bir tarihte, Danıştay Sekizinci Dairesi’ne yaptığı diğer başvurusunda, ÖSYM kararının iptal edilmesini talep etmiştir. 5 Kasım 1998 tarihinde, talep, davanın esaslarını inceleyen aynı mahkeme tarafından, bire karşı dört oy çokluğuyla reddedilmiştir.

19.30 Aralık 1998 tarihinde, başvuran, temyize gitmiş ve temyiz incelemesi devam ederken, ÖSYM kararının yürütülmesinin durdurulmasını talep etmiştir.

20.29 Ocak 1999 tarihinde Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, başvuranın yürütmenin durdurulması talebini incelemeye almış, ancak konuyu temyiz sonuçlanıncaya kadar ertelemeye karar vermiştir.

21.5 Kasım 1998 tarihli karara ilişkin temyiz, 15 Mart 1999 tarihinde, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nda yediye karşı sekiz oy çokluğuyla reddedilmiştir. Çoğunluk, başvuranın, bu sonucu kendi bilgi ve yeteneğiyle elde etmediği sonucuna varmıştır. Azınlık ise, muhalefet şerhlerinde, üniversite giriş sınavlarının ve bir üniversiteye yerleştirilmeye giden aşamaların usulüne uygun yapılmasını sağlamada, ÖSYM'nin önlem alma görevinin bulunduğunu ifade etmiştir. Yeterli kanıt üzerine dayandırılmış ise, ÖSYM'nin kanun ve kuralları ihlal eden adayları cezalandırma yükümlülüğü ve yetkisi bulunmaktadır. Azınlığa göre, ÖSYM kendi noksanlıklarının sonuçları yüzünden, başvurana sorumlu tutamazdı. ÖSYM, yalnızca usullerini yeniden gözden geçirebilir ve bu tür durumların tekrarlanmaması için önlem alabilirdi.

22.8 Haziran 1999 tarihinde, başvuran, 5 Kasım 1998 tarihli kararın düzeltilmesini talep etmiştir ki bu, idari konularda, Türk hukukunda nihai hukuk yoludur.

23. Karar düzeltme talebi 9 Kasım 1999 tarihinde, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından reddedilmiştir. Bu karar, yediye karşı sekiz oy çokluğuyla alınmış ve başvurana 30 Aralık 1999 tarihinde bildirilmiştir.

II.İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

24.Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddesine göre, hiç kimsenin eğitim ve öğretim hakkı elinden alınamaz.

25.1981 tarihli Yüksek Öğretim Kanunu'nun (no. 2547) 10. maddesine göre, ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi), Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına öğrenci alınması amacıyla sınavları hazırlayan, gerçekleştiren ve test sonuçlarını öğrenci adaylarının tercihlerine göre değerlendirerek başarılı öğrencilerin üniversitelere ve diğer yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlayan bir kuruluştur.

26. 1981 tarihli Yüksek Öğretim Kanunu'nun (no. 2547) 45. maddesinin ilgili bölümlerine göre,

“Öğrenciler Devlet Yükseköğretim Kurumlarına, esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilen sınavla girerler. Sonuçların değerlendirilmesinde adayların ortaöğretimdeki başarıları dikkate alınır...”

HUKUK

I.1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

27. Başvuran, ÖSYM'nin sonuçlarını keyfi olarak iptal etmesinin 1 no'lu Protokol'ün 2. maddesi kapsamındaki eğitim hakkını ihlal ettiğini ileri sürerek şikayetçi olmuştur. Bu maddenin ilgili bölümlerine göre:

“Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. ...”

A. AİHM'deki savunmalar

1. Başvuran

28. Başvuran, akademik kurulun tavsiyesine dayalı olan ÖSYM kararının, herhangi bir yasal dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürmüştür. Uygunsuz bir davranış sözkonusu olmadan sınavı başarıyla geçmiş olarak, üniversiteye giriş şartlarını yerine getirmiş olduğunu, ancak bu konuların idare mahkemeleri tarafından dikkate alınmadığını iddia etmiştir.

29. Hükümet'in, orta öğretim genelindeki başarısızlığına atıfları hakkında, başvuran, orta öğretim eğitimini, Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde bulunan Diyarbakır'da, bölgede şiddetin en fazla olduğu dönemde tamamlamış olduğunu ileri sürmüştür. Diyarbakır'ın, Türkiye'nin diğer bölgelerine kıyasla oldukça geri kalmış bir bölgede bulunduğunu iddia etmiştir. Ayrıca, öğretim kalitesi de Türkiye'nin diğer kısımlarındaki okullardan oldukça düşüktür, zira, Türkiye'nin güney-doğu bölgesine atanan öğretmenlerin çoğu güvenliklerinden endişe etmeleri nedeniyle ya başka bir yere atanmayı talep etmişler ya da görevden ayrılmışlardır. Orta öğretim eğitimi boyunca, öğretmen eksikliğinden dolayı çok sayıda ders iptal edilmiştir. Savunmasını destekleyici olarak başvuran, o yıl sınav sonuçları iptal edilmiş olan diğer on sekiz adayla ilgili olarak Hükümet tarafından sunulan bilgiye atıfta bulunmuştur (bkz. aşağıda 35. paragraf). Bu adayların neredeyse tamamı Türkiye'nin doğu veya güney doğu bölgelerinden gelmiştir.

30. Başvuran, Devlet'in ona üniversite eğitimi sağlamak konusunda kesin bir yükümlülük altında olduğu şeklinde bir iddiası olmadığını vurgulamıştır. Bunun yerine, iç hukuka uygun olarak eğitim hakkı elde etmiş olduğunu ve bu hakkın kanuna aykırı olarak ihlal edilmemesi gerektiğini iddia etmiştir. Başvuranın görüşüne göre, akademik kurulun kararı keyfi bir karardır ve 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesinin anlamı dahilinde eğitim hakkını ihlal etmiştir.

2. Hükümet

31. *Belçika'da Eğitimde Kullanılan Diller Hakkındaki Kanunların Belli Yönlerine İlişkin Dava – Belçika* kararına (23 Temmuz 1968 tarihli karar, Seri A no. 6, s. 31, § 3; bundan sonra “*Belçika Dil Davası*” olarak anılacaktır) atıfta bulunan Hükümet, 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesinin anlamı dahilinde eğitim hakkının, belli bir zamanda mevcut olan eğitim imkanlarından yararlanma hakkını kapsadığını belirtmiştir. Hükümet'e göre, bu hak, tüm eğitim düzeylerini ilgilendirmektedir. Ancak Hükümet, eğitim hakkı kapsamının, ülkeden ülkeye farklılık gösterebileceğini ve gelişmelere tabi olduğunu ileri sürmüştür. Sözleşmeye taraf ülkelerden birinde, eğitimin yeni bir dalı veya yeni bir türü sağlanmaya

başlanırsa, giriş koşullarını karşılamaları kaydıyla, o ülkedeki insanların buna erişim hakkı vardır.

32. Hükümet, 1974'ten beri, Türkiye'deki yüksek öğretim kurumlarının neredeyse tamamının ÖSYM tarafından düzenlenen sınavların sonuçlarına göre öğrenci kabul ettiğini bildirmiştir. 2547 sayılı Kanun'a uygun olarak kurulan ÖSYM, üniversite sınavlarının kurallarını belirlemiş ve adaylara rehberlik sağlamak amacıyla kılavuzlar yayınlamıştır.

33. Hükümet, Türkiye'de, diğer çoğu ülkede olduğu gibi, yüksek öğretim talebinin mevcut kurumların kapasitesini fazlasıyla aştığını belirtmiştir. ÖSYM, yüksek öğretim programlarına öğrenci seçme ve yerleştirmede dört faktörü dikkate almıştır. Bu faktörler, kontenjan, örneğin her yüksek öğretim programına kabul edilecek azami öğrenci sayısı, aynı yüksek öğretim programına girmek isteyen adayların puanlarının sıralaması, adayların yüksek öğretim programlarına ilişkin kendi tercih ve sıralamaları ve son olarak, yüksek öğretim programlarının özel şartlarıdır. ÖSYM'nin, adayların sınav salonlarına dağıtımı, başvuru formlarının kontrol edilmesi, sınav kağıtlarının işaretlenmesi, puanların hesaplanması ve son olarak adayların üniversite programlarına yerleştirilmesi gibi işlemlerinin çoğu elektronik sistemle yürütülmektedir. Adayın başarısı, esas olarak, sınavlardaki performansına ve bununla birlikte lisedeki başarısına dayalı olarak değerlendirilmektedir. Adayların lise not ortalamaları ise 0,5 ile çarpılmakta ve sınav puanlarına eklenmektedir.

34. ÖSYM Kılavuzu'nun 3. bölümü cevapların değerlendirilmesi üzerinedir. Kılavuz'un 3. bölümünün 6. maddesi, sınav sırasında bir adayın kopya çektiğinden şüphelenilmesi durumunda, o aday tarafından verilen cevapların, farklı üniversitelerden gelen üç profesörden oluşan Akademik Konsey tarafından inceleneceğini öngörür.

35. Bu davadaki Akademik Konsey, o yıl sınavın ikinci basamağına katılmış olan başvuran ve bir grup diğer adayın kopya çekip çekmediklerini saptamak amacıyla, yukarıdaki maddeye uygun olarak toplanmıştır. Başvuran da dahil olmak üzere on dokuz adayın çok başarılı olmasının açıklaması mümkün değildir, zira, bu adaylar önceki yıllardaki sınavlarda kötü sonuçlar almışlardır.

36. Akademik Konsey, ölçme ve değerlendirme bilimi temel ilkesine uygun olarak, bir adayın gelecekteki başarısını gösteren en güvenilir göstergenin geçmiş başarıları olduğunu değerlendirmiştir. Başvuranın geçmiş performansını, 1997 yılındaki sınavın ikinci basamağındaki başarısıyla karşılaştıran akademik kurul, 1997 yılındaki sınavın birinci ve ikinci basamağı arasındaki kısa süre dolayısıyla, başvuranın çok başarılı olmasının açıklanmasının mümkün olmadığı kararına varmıştır. Akademik Konsey kararı, ayrıca, 10 üzerinden 5.31 olan diploma notuyla orta öğretimde başarılı bir öğrenci olmamış olan başvuranın, 1994 ve 1996 yılları arasındaki üniversiteye giriş sınavlarını geçememiş olduğu gerçeğini dikkate almıştır. 1997 yılında, başvuran, ancak sınavın ikinci basamağına girmesini sağlamaya yetecek kadar puan almıştır.

37. Hükümet, başvuranın davasında yürütülen değerlendirmenin, ÖSYM'nin, üniversiteye giriş sınavlarının adaletli oluşunu sağlamak ve başarı olasılığı en yüksek olan öğrencileri uygun yüksek öğretim programlarına seçmek ve yerleştirmek şeklindeki temel görevi çerçevesinde yapılmış olduğunu AİHM'nin gözönünde bulundurmasını talep etmiştir. Başvuranın sınav sonuçları iptal edilmiş olmasaydı, en başarılı öğrenciler arasında olurdu ve böylece ilk tercihlerinden birine kaydolmaya hak kazanırdı. Bu durum, diğer öğrenciler

arasında huzursuzluğa sebep olurdu, zira, lisede başarılı bir öğrenci olmamış olan başvuranın üniversiteye girmeyi nasıl başardığına dair şüpheler oluşurdu.

38. Hükümet'e göre, ÖSYM, öğrencilerin adaletli olarak yerleştirilmesini gözönünde tutarak, başvuranın üniversite eğitimine erişimini reddetme yetkisini kullanmıştır. Hükümet, *Mason ve van Zon – Hollanda* davasına (28 Eylül 1995 tarihli karar, Seri A no. 327-A, § 51) atıfta bulunarak, ÖSYM'nin bu konuda çok geniş yetkiye sahip olduğunu ileri sürmüştür, öyle ki, üniversiteye kabul edilmeye ilişkin mevcut bir hak kanunda tanınmamıştır.

39. Hükümet, başvuranın, ÖSYM tarafından belirlenen, üniversiteye giriş şartlarını karşılamamış olduğu ve dolayısıyla eğitim hakkının reddedilmemiş olduğu kararına varmıştır.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. 1. No.'lu Protokol'ün 2. maddesinin uygulanabilirliği

40. AİHM, başvuranın, ilgili giriş sınavlarından sonra, tercih ettiği bir üniversiteye girmek için gerekli puanı almış olduğu gerçeğine rağmen üniversiteye giriş yapamadığı konusunda tarafların anlaşmasını gözlemler.

41. AİHM, ayrıca, 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesindeki güvencelerin, Avrupa Konseyi'ne üye Devlet'lerdeki mevcut yüksek öğretim kurumlarında geçerli olduğunun tartışma konusu olmadığını gözlemler. Bu ilkeyi, son dönemdeki kararlardan *Leyla Şahin – Türkiye* kararında ([BD], no. 44774/98, [BD], §§ 134-142, AİHM 2005-...) teyit etmiş, bu kararda, belirli bir zamanda mevcut herhangi bir yüksek öğretim kurumuna erişimin, 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesinin ilk cümlesinde ortaya konan hakkın ayrılmaz bir parçası olduğu kararını vermiştir.

2. Akademik kurulun, başvuranın sınav sonuçlarını iptal etme yetkisi var mıdır?

a. Hükümet

42. Hükümet'e göre, akademik kurul, başvuranın sınav sonuçlarını iptal etme kararını, ÖSYM Kılavuzunun 3. Bölümünün 6. maddesine dayandırmıştır. Bu madde, sınav sırasında bir adayın kopya çektiğinden şüphelenilmesi durumunda, o aday tarafından verilen cevapların, farklı üniversitelerden gelen üç profesörden oluşan Akademik Konsey tarafından incelenmesini öngörür. ÖSYM'nin, ayrıca, üniversiteye giriş sınavlarının ve öğrencilerin seçilmesi ve yerleştirilmesinin adaletli oluşunu sağlamaya dair genel bir yükümlülüğü vardır. Hükümet, sözkonusu yükümlülüklerin ışığında ÖSYM'nin bu konuda çok geniş yetkiye sahip olduğu sonucuna varmıştır, öyle ki, üniversiteye kabul edilmeye ilişkin mevcut bir hak kanunda tanınmamıştır (bkz. yukarıda 38. paragraf).

b. Başvuran

43. Başvuran, ilgili iç mevzuata uymuş olarak, üniversiteye giriş hakkını elde etmiş olduğunu, ancak, eğitim hakkının keyfi ve haksız olarak reddedildiğini iddia etmiştir.

c. AİHM

44. AİHM, *Belçika Dil Davası*'nda, 1 No.'lu Protokol'ün 2. maddesinin ilk cümlesi tarafından güvence altına alınan eğitim hakkının, “doğası gereği, Devlet tarafından, bireylerin ve toplumun kaynakları ve ihtiyaçları doğrultusunda yer ve zamana göre değişiklik gösterebilecek, bir düzenleme gerektirdiği”ne karar vermiştir. “Böyle bir düzenlemenin, asla eğitim hakkının esasına zarar vermemesi veya AİHS’de yer alan diğer haklarla çelişmemesi gerektiği aşıkardır” (yukarıda anılan, *Belçika Dil Davası*, § 5).

45. AİHM, başlangıçta, başvuranın, giriş şartlarına itiraz etmediğini, ancak, o şartları karşılamış olduktan sonra kazanmış olduğu hakkın keyfi olarak reddedildiğini ileri sürdüğünü gözlemler.

46. AİHM’ye göre, ÖSYM’nin, adayların başarılı olmalarına bir açıklama getirememe gerekçesiyle onların sınav sonuçlarını iptal etme yetkisi için, Hükümet, herhangi bir yasal dayanak gösterememiştir. AİHM, böyle geniş bir yetki tanıyan herhangi bir yasal dayanağın, AİHS’de belirtilen demokratik toplumun temel ilkelerinden biri olan hukukun üstünlüğü ile uyuşmayan (bkz. *Hasan ve Chaus – Bulgaristan* [BD], no. 30985/96, § 84, AİHM 2000-XI) veya eğitim hakkının esasına zarar veren (bkz. aşağıda 55. paragraf), yasal belirsizlik yaratabileceğine karar verir.

47. AİHM bu durumda sınav sırasında kopya çekerken yakalanan bir adayın sınav sonuçlarının iptal edilmesinin, ÖSYM’nin takdirine bırakılan bir mesele değil, Merkez’in görevlerinden biri olduğunu vurgular. Bu bakımdan, Akademik Konsey’in veya idari Mahkemeler’den herhangi birinin, sözkonusu davada başvuranın uygunsuz bir davranışta bulunduğunu kanıtlayamamış olması dikkate değerdir.

48. AİHM, Türkiye’de düzenlenen üniversiteye giriş sınavlarında adayların sınav sonuçlarının, çok dikkatli bir biçimde, yetkili makamların sınav kağıtlarını kişisel görüşlerine göre işaretleyerek bilgisayarlı sistemin sonuçlarını değiştirmelerine olanak vermeyecek şekilde hesaplandığını gözlemler. ÖSYM düzenlemelerinin açık üslubu, iyi niyetli (bona fide) bir öğrencinin, sınavda, girmek istediği üniversite için gerekli puanı alarak bu üniversiteye girmesinin gerçekleşeceğine ilişkin meşru bir beklenti içine girmesine izin verir. Diğer bir deyişle, kanunun bir üniversiteye kabul etme koşullarını ortaya koyduğu ve bir adayın, bu koşulları gerçekleştirdiği durumlarda, sözkonusu üniversiteye kabul edilme hakkını kazanmış olur (bkz., *mutatis mutandis*, *De Moor/Belçika*, 23 Temmuz 1994 tarihli karar, A Serisi no. 292-A, sayfa 15, § 43).

49. AİHM, ÖSYM’nin düzenlemelerinin, idari makamların, Sözleşme tarafından korunma altına alınmış bir hak olan eğitim hakkına keyfi olarak müdahale etmelerine karşı yasal bir koruma sağladığı kanısındadır. Bu nedenle, idari makamların sözkonusu düzenlemeleri gözardı etmeleri durumunda, yasal koruma zarar görecektir.

50. Başvuranın kopya çektiğine dair bir kanıt – veya bu hususta aleyhine yöneltilen açık bir suçlama – olmadığını ve 1997 senesinde düzenlenen sınava dersaneye giderek hazırlanmış olduğu açıklamalarına da itiraz edilmediğini gözönüne alan AİHM, başvuranın iyi sonuçlar almasının açıklanamaz olduğuna dair Akademik Konsey tarafından varılan sonucun, savunulması mümkün olmadığı kanısındadır. Bu nedenle, AİHM, yerel Mahkemelerce onanan başvuranın sınav sonuçlarını feshetme kararının, yasal ve makul bir temele dayanmadığı ve keyfi olarak varılmış sonuçlar doğurduğu kanısına varır.

51. Yukarıda kaydedilenler ışığında AİHM, ÖSYM'nin, Akademik Konsey'in tavsiyesine dayanarak başvuranın sınav sonuçlarını feshetmesinin, başvuranın eğitim hakkını reddetmek olduğu sonucuna varır.

52. Sonuç olarak AİHS'nin 1 No.lu Protokol'ünün 2. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

53. AİHS'nin 41. maddesi aşağıda kaydedilmiştir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Maddi Zarar

54. Başvuran, ailesinin özel ders ücreti ve geçim masrafları için ödediği meblağı talep etmiştir: kurs ücreti için 2.000 Euro, ve ikametgah, yol, kitap masrafları gibi geçim masrafları için ayrıca 2.000 Euro.

55. Hükümet, başvuranın iddiasını destekleyecek bir kanıt sunmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca, “şartlara bağlı kazançlar” için yapmış olduğu taleplere itiraz etmiş ve AİHM'nin bu talepleri reddetmesini istemiştir.

56. AİHM, başvuranın maddi tazminat taleplerinin, – Hükümet tarafından öne sürülmüş olduğu gibi – kazanç kaybına ilişkin değil, özel hazırlık kursları alırken yapmış olduğu masraflara ilişkin olduğunu gözlemler. Ancak AİHM, AİHS'nin ihlaline neden olduğu sonucuna varılan konu ile – eğitim hakkının reddedilmesi – başvuran tarafından ileri sürülen maddi zarar arasında nedensel bir bağ görmemektedir. Sonuç olarak, başvuranın maddi tazminat talebini reddeder.

B. Manevi Zarar

57. Başvuran, sınav sonuçlarının yalnızca Türkiye'deki en prestijli üniversitelerden birine girmeyi planladığı sırada iptal edilmiş olduğunu belirtmiştir. Bu durum kendisinde şok etkisi yaratmıştır ve psikolojik sorunlar yaşamıştır. Sonuç olarak, çekmiş olduğu sıkıntı için toplam 100.000 Euro talep etmiştir.

58. Hükümet, başvuranın AİHS usullerinden kar sağlamaya çalıştığı kanısındadır. Avukatı, kazanç elde etme amacına dönüştürerek Sözleşme usullerini kötüye kullanmıştır.

59. AİHM, ÖSYM'nin uygulamasının başvuranın sıkıntıya girmesine neden olduğu kanısındadır. Bu nedenle, bir tazminat ödenmesinin adil olduğu sonucuna varır. AİHM, başvurana toplam 5.000 Euro ödenmesinin adil olacağı kararına varır.

C. Mahkeme Masrafları

60. Başvuran, davayı açarken yapmış olduğu masraf ve harcamalar için toplam 2.755 Euro tazminat talep etmiştir. Bu meblağ; avukatlık ücreti için 2.400 Euro'yu, çeviri ve

yazışma masrafları için 355 Euro'yu kapsamaktadır. Taleplerini destekleyici nitelikte bir masraf listesi sunmuştur.

61. Başvuran ayrıca yerel mahkemelerdeki davalar sırasında avukatına ödemede bulunmak ve şikayetlerini yerel Mahkemeler huzurunda sunmak üzere yaptığı masraflar için toplam 6.000 Euro harcamış olduğunu ileri sürmüştür.

62. Hükümet, yalnızca gerçekten yapılmış masrafların tazmin edilebileceğini ve sözkonusu tazmin için, tüm masraf ve harcamaların, başvuran ve avukatı tarafından listelenmesi gerektiğini belirtmiştir. İddia edilen masraflar için başvuranın vekili tarafından hiçbir makbuz ya da belgenin sunulmamış olduğunu da ileri sürmüştür. Son olarak, başvuranın avukatınca AİHS işlemleri için harcanmış olduğu iddia edilen süre makul değildir.

63. Hükümet, başvuranın yerel davalar süresince yapmış olduğu masraf ve harcamalar hususundaki taleplerinin, adil bir değerlendirmeden fazlasına olanak verecek kadar kesinlikte olmadığı, sözkonusu dava işlemleri hususunda talep edilen miktarların, kısmen AİHS huzurunda görülen davalar çerçevesinde esasa ilişkin olmayan meselelere, kısmen gerekli olmayan işlere ilişkin olduğu kanısındadır. Saatlik ücret, AİHS işlemleri için kabuledilebilir olsa da, dava işlemleri için haddinden fazladır.

64. AİHM, başvuran tarafından AİHS işlemleri için talep edilen masraf ve harcama iddialarının, makul olduğu sonucuna varmıştır.

65. Dava işlemleri için yapılmış masraf iddialarına ilişkin AİHM, başvuranın avukatı tarafından bu meseleye ilişkin harcanmış olan saatleri gösteren hiçbir detayın ya da masraf listesinin sunulmamış olduğunu gözlemler. Bu nedenle, 6.000 Euro'luk masrafın, gerektiği için veya mantıklı olarak yapıp yapılmadığını değerlendiremez.

66. AİHM, AİHS'nin ihlal edilmiş olduğunu tespit etmesi durumunda, ihlalin önlenmesi veya tazmini için başvuranın yerel Mahkemeler huzurunda yapmış olduğu masraf ve harcamaların karşılanmasına ilişkin bir karara varabileceğini hatırlatır (bkz. *Société Colas Est ve Diğerleri/Fransa*, no. 37971/97, § 56, ECHR 2002-III, ve orada kaydedilen davalar). Sözkonusu davada, Türkiye'deki davalar başvuranın, yüksek eğitim hakkına ilişkindir ve başvuran, 27 Ağustos 1997 tarihinde Yüksek İdari Mahkeme'ye başvurduğu zaman davaların başlangıcında sözkonusu hakka değinmiştir.

67. Yukarıda kaydedilenler ışığında ve yerel dava işlemlerine ilişkin detaylı bir masraf ve harcama listesi mevcut değilken adil temellere dayanarak karar veren AİHM, başvurana yerel ve AİHM huzurundaki davalarda yaptığı masraf ve harcamalar için toplam 5,000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

D. Gecikme Faizi

68. Gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranının üç puan fazlası uygulanacaktır.

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM

1. Bire karşı altı oyla, AİHS'nin 1 No.lu Protokolü'nün 2. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna,

2. Bire karşı altı oyla

(a) sorumlu Devlet'in, kararın AİHS'nin 44 § 2 Maddesi'ne göre kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde başvurana, ödeme tarihinde uygulanan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere 5.000 Euro (beş bin Euro) manevi tazminat ve buna ek olarak uygulanabilecek her türlü vergiyi ödemesine,

(b) masraf ve harcamalar için sorumlu Devlet'in sözkonusu üç ay içerisinde başvurana, ödeme tarihinde uygulanan kur üzerinden Türk Lirası'na çevrilmek üzere ödenebilecek her türlü katma değer vergisi ile birlikte 5.000 Euro'dan (beş bin Euro) adli yardım olarak verilen 630 Euro (altı yüz otuz Euro) düşülerek ödemesine,

(c) yukarıda sözü edilen üç aylık sürenin bitiminden ödeme gününe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın gecikme süresince uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranı üzerinden basit faizin yukarıdaki miktarlara uygulanmasına *karar vermiş*,

3. Başvuranın, adil tazmin talebinin kalan kısmını oybirliğiyle *reddetmiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AİHM İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddeleri uyarınca 7 Şubat 2006 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

S. DOLLÉ
Yazı İşleri Müdürü

J.-P. COSTA
Başkan